

נפטר ביום כ' תמוז תרע"ו (1916). ספריו: "סדור המנהיגים" – ספר המנהיגים של הרב יצחק אייזיק טירני עם ביאורים (מוניונקטש תר"מ–תרמ"ח); "תקנות ותפילהות" (מוניונקטש תר"י); "סדור רשב"ז" (וינה תרנ"ד); שו"ת "רשב"ז" (מוניונקטש תר"ס, סאטמאר תרס"ה); "משחה עד משה" – ייחוס משפחת שיק (מוניונקטש תרס"ג); "תורה שלמה" – ביאור פירוש על התורה (סאטמאר תרס"ט). הרב שלמה צבי הربה גם כן לכתוב מאמרים בעיתונים, ובפרט בשבועון הגמני-החרדי "די יידישע פרעסעס" (ברלין). כן פרסם את דרישותיו בהונגרית ובערבית.

בנו, הרב משה אהרון שיק (1916–1940) נפל קורבן לעליית ריגול עם פרוץ מלחמת העולם השנייה (ראה לעיל). בשנת תש"א (1941) הוצאה הקהילה ספר לזכרו.

במפקד הקהילות תש"ד:

לפי המפקד לא היה במקום רב.

מקור: פנקס הקהילות הונגריה, עמ' 480–479; MZH, עמ' 443–441; 311–310; חכמי הונגריה, עמ' 1–300.

קָאַשָּׁא (קָאַשְׁוִי)

Kassa (במפקד תש"ד: מס' 279). בירת מחוז אַפְּאַיִ-טוֹרְנָאַ; היום: Košice, סלובקיה. אוכלוסייה בשנת תש"א (1941): 66,986; מספר היהודים בשנת תש"א (1941): 10,211; ובמפקד הקהילות תש"ד: כ-3,000 (רק הקהילה החרדית; מהם 682 משלמי מיסים).

הקהילה:

נפרדות לשתי הקהילות. הקהילה החרדית החזיקה ישיבה, תלמוד תורה, בית מדרש, מקווה, תלמוד תורה (נפתח בשנת תרל"ב, 1872) ומשחטת עופות. עם השנים הקימה הקהילה בית ספר יסודי לבנים ומשנות ה-70 החזיקה גם ישיבה. כמו כן הוקמו ארגוני סיוע, כגון אגודות נשים, "גמלות חסד" ו"יביקור חולים", וחברות לימוד כמו חברת ש"ס וחברת משניות. בשנת תרל"א (1871) התפלה מן הקהילה החרדית קהילת סטטוס-קוו, אחת הראשונות במדינתה. יהודים מגיליצה וחסידים אחרים שברכחו לק' במלחמות העולם הראשונה הקימו בתים מדרשיים ו"קליז" חסידי. יש להזכיר כאן את

יש עדויות שהיהודים אחדים ישבו במקום כבר במאה ה-15, ובכמה עדויות מהמאה ה-16 נזכרים יהודים תושבי העיר. קרובה לוודאי שהיהודים עזבו באמצע המאה ה-16 בעקבות המלחמות שהיו באזור באותה תקופה. לאחר מכן התיישבו ראשוני היהודים בכפר רוזהנבווצה הסמוך והחלו לפekoד את ק' בימי השוק ובירידים. בתחילת המאה ה-19 הותר למספר יהודים להתיישב בעיר, ועם הזמן גדל מספרם בהדרגה. בשנת תרי"ב (1842) הטאוגנו היהודי כי והקימו קהילה עצמאית. במקום הוקמו בית תפילה ויחדר"ה ונוסף תקנון הקהילה. בשנת תרי"ד (1844) נוסדה החברה קדישא ושנה לאחר מכן נפתח בית עליין.

במהומות שהתחוללו במהלך מהפכת 1848 (תרי"ח) נבזו בתים וחנויות בבעלות יהודית ובית התפילה חולל בסוף המאה ה-19 שיגשו חי היהודים, אחרי שזכה לשינוי זכויות בשנת תרכ"ז (1867). רוב היהודים היו סוחרים, אך היו גם בעלי בתים חרושת שבמפעלים לעבודה בעיקר תוצרת חקלאית, וכן בעלי מקצועות חופשיים. הקהילה התפלה בשנת תרכ"ט (1869) לכהילה חרדית ולקהילה ניאולוגית. בשנת תרמ"ב (1882) הקימו החדרדים לעצם בית הכנסת חדש. בבית העלמין החדש שהוקם בשנת תרמ"ח (1888) היו חלקות

בראך מניטרא (נייטרא; היום סלובקיה), תלמיד מהר"ם שיק בחוסט (הויסט), שכיהן לפני כן כאב"ד קרוולי (נאג'י-קארוי). בק' הקים ישיבה גדולה (ראה להלן). הרב שאל היה בין ראשי המדברים באסיפות הרבנים השונות בהונגריה. בשנת תרס"ח (1908) ביקר בארץ ישראל. בסוף ימי עשה מאמצים להתיישב בה, אך תוכניתו לא יצא אל הפועל מפאת בריאותו הלקויה. בעניין עלייתו לארץ בא בקשרים עם הר"ץ דושינסקי, וכן השתדל להשיג באמצעותו "סראטיפיקטים" למען קבוצת בחרורים מיישבתו. עם כל האבותו לארץ ישראל היה מתנגד חריף לציונות. נפטר לאחר ייסורים ומכאובים ביום כ"ו שבט ת"ש (1940). בין חיבוריו: "דברי שאול"; "ליקוטי שאול" ועוד.

הרב שאול העניך פאך, אחד מגדולי רבני הארץ בתקופה זו

לצדיו שימשו כדיינים הרב חנוך העניך פאך, הרב יהושע פרידמן והרב רפאל בלום. זמן קצר לאחר שנכנס הרב שאול לתפקידו בקי מונה בה כדומ"ץ וכראב"ד הרב שמואל ב"ר זאב וולף אנגל, נולד בשנת תרי"ג (1853) בעיר טארנוב שבגליציה (היום: פולין). בגיל 16 נתינטם מאבו, גדל בצאנז' ולאחר מכן למד בבתי מדרש שונים בגליציה. בגיל עשר עבר אב"ד בילגוראיי (היום: פולין), ולאחר מכן אב"ד ראדומישל (היום: אוקראינה). במהלך המלחמות העולם הראשונה נמלט להונגריה וגר בשנתיים בעיר ואצ

האדמו"רים הרב שמואל אנגל מראדומישל (ראה להלן) והרב אברהם שלום הלברשטט מסטרופקוב. בתקופה הרפובליקה הצ'כוסלובקית גדרה הקהילה החרדית בהתמדדה, ובשנת תרפ"ז (1927) הקימה בית הכנסת חדש. בעיר פעל סניף של "אגודת ישראל"; בתנועת הנוער "עירי אגודת ישראל" היו חברים כמה מאות ילדים. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם החזיקו יהודים במשרות בכירות במינהל הציבורי וتفسרו עמדות ניהול במפעלים עירוניים. רוב יהודי ק' התפרנסו אז ממשחר ומלאכה והוא בינויהם קבוצה גדולה של בעלי מקצועות חופשיים. בbatis החרושת היהודיים ייצרו מכונות, מוצרי עץ, מוצריים כימיים ומלט. לאחר סיוף המקומות היהודיים, שאזרחותם ההונגרית הייתה מוטלת בספק, לאזר הגבול הסלובקי ונשלחו לממחנה הריכוז בגראן (סלובקיה). מאז החלו היהודיים ק' לסבול רדייפות בלתי פוסקות.

בשנת ת"ש (1940) נשללו רשיונות העסק ממאות סוחרים יהודים, ובעלי מקצועות חופשיים הורחקו מעבודתם. החל מקרץ ת"ש (1940) נלקחו מאות לעבודת כפייה. ביולי 1941 (תש"א) גורשו כ-300 יהודים, שלא היה להם ברשותם אזרחות הונגריות, לקרים-פודולסק (אשיה הרכבת), שם נרצחו המגורשים ע"י הגרמנים. בסוף שנת 1941 (תחילת שנת תש"ב) נותרו עדין 10,000 יהודים בקי. באפריל 1944 (תש"ד) רוכזו 7,883 יהודים מק' ועד 4,006 יהודים מהסבירה בגטו. 1,000 פועלים יהודים יהודים ויהודים בעלי פריבילגיות מיוחדות הוחזקו בנפרד. ב-15 במאי הובילו 6,680 יהודים בשני משולחים לאושוויץ, ב-19 במאי הובילו עוד 6,524 יהודים בשני משולחים נוספים. במשלו החמישי והאחרון, ב-3 ביוני, גורשו 2,439 יהודים. לאחר המלחמה הוקמה הקהילה מחדש. בשנת תש"ח (1948) גרו בה כ-4,000 יהודים. רובם עזבו לאחר מכן. בשנות ה-50 של המאה ה-20 עוד נותרו בעיר כמה מאות יהודים.

הרביים:

הקהילה החרדית

לפי מקור אחד היה הרב הראשון של הקהילה החרדית בק' הרב יהודה ליב يولיס, והרב השני: הרב משה הלו יונגרייז, תלמיד ה"כתב סופר" בפרשוברג, ששימש תקופה כעוזרו של הרב يولיס. לפי גרסה זו מתמנה הרב משה יונגרייז בשנת תרמ"ט (1889) לרב הראשי ולראש הישיבה. לפי מקור אחר הוא היה הרב הראשון של הקהילה החרדית. לאחר פטירתו בשנת תרס"ו (1906) מתמנה תחתיו בנו הרב יצחק צבי יונגרייז (שכיהן לפני כן בנייר-מאדאן), שעמד גם הוא בראש הישיבה וכיהן עד יום פטירתו בשנת תרפ"ג (1923). כממלא מקומו מתמנה הרב שאול ב"ר אליעזר

היתה ממשפחה יינפלד. בראשית המאה הגיעו לאי ונתמנה לדין בקהילה. הוא נספה באושוויז ביום יג סיון תש"ד (1944). ספריו: "זכרון יוסף" (בארדז'וב תשפ"ט); "קנה וקנמון" (בארדז'וב תשצ"ה); "טבח והכן" – על הלכות טריפות (מיכאלוביץ תשצ"ו).

אחרי המלחמה כיהנו כרבינו קי' הרב רפאל בלום (לפנים דיין בקהילה), הרב איזיק אייכנסטיין, הרב שלמה זלמן פרידמן והרב מרדכי שטיינר. כמו רובם של יתר בני הקהילה הגיעו במרוצת הזמן לארה"ב או עלו לישראל.

בני הסטטוס-קו:

לربבה של קהילת הסטטוס-קו בקי' נבחר הרב אברהם אבל הכהן זלפריין, מדן מובהק ומחבר הספרים "פרס אבות", "פני אברהם" ועוד. הוא כיהן בקי' עד לפטירתו בשנת תרי"ג (1890).

אחריו כיהן כרב האחרון של קהילת הסטטוס-קו: הרב מרדכי עקשטיין. נולד בשנת תר"ל (1870) בניטרא (נייטרא; היום סלובקיה). אשתו הייתה בת למשפחה פריין. נשלח לאושוויז בשנת תש"ד (1944).

הישיבה:

הישיבה בקי' הייתה אחת הגדולות בסלובקיה כולה. יש אומרים שאחת הישיבה הראשונה פתחה הרב יהודה לייב יוליס בתחילת שנות ה-70 של המאה ה-19. מכל מקום ברור שכך בימי הרב משה הלו יונגרייז הייתה קיימת ישיבה בקי', אליה באו בחורים מבני המקום מצומצם של תלמידים. לשיא גודלה הגיעה הישיבה בימי הרב שאול בראץ, אז מנתה 250–300 בחורים. חלקים הגיעו עם רבם ממוקם כהונתו הקודם, נאג'-קרואוי (קרולי). בחורים אלה היו בעלי רकע חסידי, והייתה להם השפעה גדולה על בני הקהילה שלא היו רגילים עד כה לאויר החסידית. הרב שאול דרש מתלמידיו להתנהג תמיד ברצינות ולהתרחק מצחוק מיותר ומקלות דעת. תוכנית הלימודים בישיבתו של הרב שאול דמתה לו של יתר ישיבות הונגריה. הוא ייחס חשיבות רבה על חוזה ושינוע חומר הלימוד והתנגד בתוכף ללימודים חיצוניים.

אחרי המלחמה ניהל הרב רפאל בלום בקי' ישיבה בת 15–20 בחורים.

במפקד הקהילות תש"ד:

במפקד צוין כרב וראש: הרב שרגא ב"ר ישראל ויזנברג (Wiesenbergs Lajos). למעשה שימש בקהילה כמצחיר. אשתו הייתה ממשפחה נימן. הוציא את הספר "תשובה מהאהבה" במהדורה שנייה. נספה בשואה בגיל 65 לערך. כרב צוין במפקד: הרב חנוך העניך פאך (Pack Henrik), ראה עליו לעיל.

מקורו: פנסק הקהילות סלובקיה, עמ' 495–505; EJL, עמ'

(ויעוץ). לאחר המלחמה קבע את מושבו בעיר קי', ומשנת תרפ"ג (1923) שימש ראנציג. שימש מנהיג דתי לעדה החסידית הגדולה בקי'. נפטר בשנת תשצ"ה (1935). קנה לו שם בחיבוריו החשובים "שווית מהר"ש" – ח' חלקיים (יארושאלב תרש"ה, תרס"ח; בארדז'וב תשפ"ו; ווראנוב תשפ"ט, תשצ"ו; בארדז'וב תשצ"ח; לונדון תשצ"ד, תשצ"ז); "שפתי מהר"ש" – דרושים ופלפולים על שבתות ומועדי השנה (בארדז'וב תשצ"ז); "שפתי מהר"ש" – הלמס" (לונדון תשל"ג); "חידושים מהר"ש" (ירושלים תשכ"ה); "שם ממשmaal" (מוניוקאטש תש"ש).

לאחר פטירת הרב שאול בראץ בשנת תש"ש (1940) מילא את מקומו כרב הדומץ' הרב חנוך העניך פאך. נולד בשנת תר"מ (1880) לאביו הרב אלקנה פאך בגלגאו (פולין); ולפי מקורות אחרים ברישה שבגליציה, היום: פולין). נשאך לרבעות על ידי הרב יצחק שמעלקיס אב"ד לבוב (למברג, גליציה; היום: אוקראינה). אשתו

— משה פק, חולון); "דף עד" על הרב שרגא ויזנברג (עמי קרובתו
— מרגיט אונגר, תל אביב); "דף עד" על הרב מרדכי עקשטיין (עמי
נדתו — שרה רוטשילד, חיפה); ניצוחות, עמי טז-רא.

663–662; MZH, עמי 313; פרומובייך, עמי 74; שפירר, עמי 70;
פרק א, עמי 154–163; חכמו הונגריה, עמי 474–476; החותם סופר
ותלמידיו, עמי תקבב; "דף עד" על הרב חנוך העניך פאך (עמי אחוי

קָאשָׁא-מִינְדְּסָאנְט

(במפקד תש"ד: מס' 280). כפר במחוז אפאיי-טורנאה, 10 ק"מ מקאשא (קָאשְׁוִי); הום: 62 (במפקד תש"ד: מס' 280). כפר במחוז אפאיי-טורנאה, 10 ק"מ מקאשא (קָאשְׁוִי); הום:

Kassamindszent

Valaliky

(מהם 8 משלמי מיסים).

הקהילה:

אין בידינו כל פרטים על הקהילה, מלבד הנתונים
ממפקד הקהילות תש"ד.

במפקד הקהילות תש"ד:

במפקד צוינו כרבנים האחראים על הקהילה: רב
ורשם, הרב טוביה שווייגר, וכרב: בנו, הרב שמואל

נצרת הרים

קָאשְׁוִי (ראה: קָאשָׁא)

מקור: MZH, עמי 314–315; שפירר, עמי 71.

קוֹ'בָּאָגּוּ-אוֹרְדֵּשׁ (קָאוּוּגַעַדְּשֶׁ)

(במפקד תש"ד: מס' 327). כפר במחוז זאלא, נפה טאפולצא (Tapolca); הום: הונגריה. אוכלוסייה
כולל גם את אוכלוסיית ריאופילופן בשנת תש"א (1941): 1,710; מספר היהודים בשנת תש"א
(1941): 51; ובמפקד הקהילות תש"ד: 82 (מהם 34 משלמי מיסים).

Kővágóörs

הקהילה:

הישוב היהודי בקי החל להתיפח במחצית השנייה
של המאה ה-19, בעידודו של בעל האחוזה, הבישוף
מ-וּסְפָּרָם. בסוף המאה החלו היהודי בודאפאשטו

הרבניים:

בין השנים תרמ"ח–תרי"ג (1888–1890) כיהן ברבנות
בק' הרב מאיר רוזנברג, שנתמנה אחר כך לאב"ד
קאפיבאר (ראה עליו שם).

במפקד הקהילות תש"ד:

לפי המפקד לא הייתה בקהילה רב.

מקור: פנקס הקהילות הונגריה, עמי 481; MZH, עמי 357–358.